

ישראל עזרת



מהפסוק הקדוש

"ירע שמשון"

לְרִבִּי שִׁמְשׁוֹן חַיִּים נִחְמָנִי זִיע"א

פסוק "ויאמרו אליו איזה שרה אשתך" איתא במדרש והביאו גם רש"י בחפשו, נקוד על אי"ו, כלומר, שאף לשרה שאלו אינה אברהם. עכ"ל. קשה, מה להם למלאכים לשאול בשביל אברהם, דבשלאמא בשביל שרה, ניהא, כמו שאו"ל להודיע שצנועה היתה, או כדי לשגר לה כוס של ברכה, אמנם מאברהם מה צריך היה להם לשאול עליו? ובפרט לשאול לשרה עליו והא אין שואלים בשלום אשה אלא על ידי בעלה ומכ"ש שלא היה להם להרבות דברים עמה ללא צורך, הואיל שהיו מלאכים והיו יודעים היכן היתה אברהם? ועוד שאין מבודת דרך ארץ, שהדבר ידוע שמי שבאים אצלו אורחים הוא מרוד להכין להם צרכי הפעודה. ויש לומר, שהמלאכים שאין להם יצר הרע אין להם שום אסור לדבר עם האשה שהיו מצינו שדברו עם הגר ועם אשת מגוה, אף על פי שהיה המלאך יכול להמתין שיהיה בעלה עמה, ואף בפעם השנית חזר אצל האשה בעוד שלא היה בעלה עמה. ושאלה הוואת עשו אותה לה בזמן שאברהם נתרסק הרבה שרץ אחר הבקר למערת המכפלה. ומעתה אינה מבודת דרך ארץ שלא ישאלו עליו, הואיל ונשתתה הרבה יותר מן הראוי, ומכל שכן שאם לא היו שואלים שמה תחשב שרה בדתה שהם מלאכים שיודעים היכן הוא ומשום הכי אינם שואלים עליו, ולפיכך שאלו לה ובדאי שאמרו לה שאין צורך לכל כך מורח להכין להם צרכי הפעודה שבדבר מועט הם מתרצים, אמנם לאברהם לא היתה להם סבה מכרחה לשאול על שרה אם לא להודיע שצנועה היתה או כדי לשגר לה כוס של ברכה.

האשה שהצילה את כלל ישראל מאבדן

השם יתברך (עין מלכים-א יז, א וסנהדרין קיג ע"א), גזר אליהו הנביא שיהיה רעב בעולם, כדי להביא את המלך והעם לשוב בתשובה ולהכיר בהנהגת השם יתברך. על מדת חמרת אותו רעב קשה נתן ללמוד מן המלך שהמלך אחאב נאלץ לצאת ולחפש בעצמו עשב למען החיות סוס ופרד (מלכים-א יח, ה). גם בתקופת רעב זו המשיך עובדיה להחזיק את אותם מאה נביאים ולכלכלם בלחם ומים. דעת לנכון נקל שבאותם ימים קשים השגת מזון היתה עשויה לספן את עובדיה בהחזקת נביאים בנגוד לחק. וביותר היה קשה להשיג מים באותם ימים צחיחים שטפת גשם לא ירד. והדרישה לכמיות של מים העמידה עוד יותר בספנה את פרוסם סודם של הסתרת הנביאים.

סביר להניח שעובדיה השתדל שסודם של הנביאים לא ידלף לאזנים שאינם רצויות, וכלכל את צעדיו בזהירות בחפשו אחר פמיות גדולות של מזון עבור הנביאים, עם זאת ידע עובדיה שהבריות לא ילשינו עליו לאיזבל, וזאת משום שהדור הזה הצטיין בזהירות מלשון הרע (עין ירושלמי פאה פ"א ה"א. והוא ב"שמירת הלשון" שער הזכירה פ"ד) ולכן נצחו תמיד במלחמה.

את כל ממונו השקיע בפרנסת הנביאים. בגבר הרעב היתה החזקתם למעלה מיכולותיו הפכליות, ולאחר שבזבז את חסכונו ומכר את תכולת ביתו. משכבר לא היו לו מטלטלים למכור, מכר את ביתו הנאה ועבר להתגורר בשכונת עני. ההוצאות הלכו ותכפו, ועובדיה נאלץ לטול הלואות. אך פיון שלא מצא מי שילווה לו סכומי כסף אדירים שישפיקו לפרנסתם של מאה משפחות, אור עובדיה אמץ ופנה אל לא פחות מבנו של אחאב, יהורם. ובידוע שאותו דור נהר מלשון הרע ורכילות, ספר עובדיה ליהורם על מעשיו הנוגדים לחק, בהסתרת הנביאים שנואי המלכה. ואכן יהורם הבטיח לשמור על הסוד, אך לא שש להעניק לו הלואה של סכומי כסף גדולים בימי רעב קשים אלו ובפרט למטרה הנוגדת את רצון אמו איזבל, והתנה את ההלואה בהצמדה לרבית קצוצה בעלויות גבוהות. עובדיה לא הסס, סכנת מות מרחפת על חיי משפחות רבות ומדבר בפקוח נפש ממש. החוב הלך ותפח, והגיע לממדים עצומים. יהורם לא דחק בעובדיה שייחזר את החוב, הוא הכיר את מצבו הפכלי הירוד והסתפק ברשימות בפנקסו.

עברו שנים. נשמתו של עובדיה נחה בגנוי מרומים, להתענג בנעם השם בהיכל מיחד, טמיר ומאיר (עין זהו הקדוש בראשית לח ע"ב). גם אחאב מלך ישראל מסתלק לבית עולמו, אחזניהו בנו יורש את מקומו. אחאב הותיר אחריו ממלכה יציבה המשתרעת על מדינות רבות שמעלות לו מס, בהם מלכות מואב, שמלכס, מישע, העלה לאחאב מס של מאה אלף כבשים ומאה אלף אלים עתירות צמר. אחזניהו שהרשיע פאכיו וכאמו מסיס את חתיו בנפילה מעלית ביתו. ואחיו יהורם מולך

בהפטרות הפרשה (מספר מלכים-ב פרק ד) מובאים שני נושאים על שתי נשים צדקניות, תחלה אשה אחת מנשי בני הנביאים שהנושה בא לחטוף את לדיה. אלישע מציע לה פתרון שמציל את ביתה. ולאחר מכן ענינה של השונמת שהנביא מכנה אותה (שם ד, ח): "אשה גדולה". מסבירים את הקשר של ההפטרות עם הפרשה, ששניהם מדברים על ההבטחה לפקידת עקרה וקיומה, בפרשה (יח, י) "פעת חיה והנה בן לשרה אשתך" וגו' (כן יח, יד) "פעת חיה ולשרה בן". (ובהפטרות (מלכים-ב ד, טו) נאמר לשונמית "ויאמר למועד הנה פעת חיה את חבכת בן". ועוד כהנה וכהנה קני דמיון גם בתגובתם למשמע הבשורה והקשי לקבלה.

מה רצה הנושה?

קשר נוסף רואים, בין ההפטרות לפרשה, בנושא הראשון הפותח את ההפטרות - "ואשה אחת מנשי בני הנביאים" וגו'. ואמרו חז"ל שמעשיה היו שני ערך לעקרת יצחק, המובא בפרשה. ונסביר על פי דבריהם ז"ל בעזרת השם יתברך. ההפטרות פותחת באשת נביא ש"צעקה אל אלישע לאמר, עבדך אישי מת ואתה ידעת פי עבדך היה ירא את ה' והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים". לא נאמר בנביא מי אותה אשה ומי היתה אישה, למה צעקה? ומי הוא אותו נושה? ומדוע מציע לה אלישע הנביא פתרון נסי, דרכו תשלם את חובה לנושה ולא מסייע לה בדרכים טבעיים, כגון בנצול קשריו עם המלך ועם שר הצבא שגיגנו על אותה אשה [שפמובא בכמה מקומות בספר מלכים, המלכים כפרו את אלישע ונענו למוצא פיו] ואינו פונה לנדיבי עם לגיס כספים עבורה, להציל את בניה של אשת הנביא, ופשוט שאילו היה מבקש, כל העם היה סר למרותו ומשתתף בהצלת אותה אשה שהנושה רוצה לחטוף את לדיה. רש"י מביא את דברי חז"ל, שאותה אשה היתה אשת עובדיה הנביא והנושה הוא יהורם בן אחאב. ומובן שאין טעם לפנות אל הנושה עצמו... אמנם לעצם הענין ראוי לדעת, מדוע חפץ יהורם לקחת את שני לדיה של אותה אלמנה לעבדים, וכי היו חסרים לו עבדים? ולהבין את ההתרחשויות, עלינו להקדים לשנים ארכות לפני המאורע שלפנינו. הימים ימי שלטונו של אחאב בישראל שהרחיב השם ית' את שלטונו על העולם דאז (עין מגלה יא). על אף שאחאב הרבה עבודה זרה, ואשתו איזבל רדפה את מאמיני ה', מנהלו והאיש אשר על ביתו היה עובדיה הנביא עליו השלום - גר אדומי שהתעלה לנבואה ומבעלי המסירה. חז"ל (יומא לח; סנהדרין טל) מצינים את עמדתו בגאון היהדות בבית אחאב ולא למד ממעשיהם. כאשר איזבל - אשת אחאב גזרה להרוג את כל נביאי ה', נגע מצבם ללבו הסהור של עובדיה ועלה בידו להסתיר מאה נביאים בשתי מערות - חמשים בכל אחת ופרנס אותם מכספו. עקב דברי חצפה וזלוול שהטיח אחאב בהנהגת

במקומו (ראה בהרחבה בריש מל"ב). שנים ספורות לאחר מכן, עולה אליהו הנביא בסערה השמימה ותלמידו אלישע הנביא ממשיך את דרכו (ראה שם פרק ג וב"סדר הדורות"). יהורם יוצא למלחמה נגד מישע המורד. הנביא מגולל את המאורעות, את מלחמתו של יהורם, שאילו הצטרפו גם יהושפט מלך יהודה וגם מלך אדום, את בקשתו של יהורם מאלישע להשקות את העם, את גערת הנביא ליהורם, את הנס הגדול במציאת מים שנעשה על ידי אלישע ואת הנצחון המזהיר נגד מואב. מישע מלך מואב עמד מחסר אוניס. צבאו נפל שדוד בידיו של מלך ישראל. אמרו חז"ל (תנחומא כי תשא פה; ילקוט שמעוני מל"ב ג רמז רכו) כשראה מישע מלך מואב שהוא הולך ומפסיד בכל ממלחמותיו נגד ישראל, תהה בעצמו: מהו אותו כח רוחני עלום שגורם לנצחונם בכל המערכות? הוא כנס את יועציו והחזוים בפוכבים, ובקש מהם לברר את סוד כחם והצלחתם של ישראל - איך יתכן שכל מלחמה שעושה נגד כל אמה, תמיד הוא המנצח, ואלו כאשר עושה מלחמה עם ישראל, תמיד היהודים מנצחים אותו? אמרו לו: היה להם סבא גדול

ובזכותו הם מנצחים. שאל אותם: ומה הוא אותו סבא? אמרו לו: אברהם. שאל: ומה עשה אותו אברהם - סבם של עם ישראל, שזכותו הולכת לפני צאצאיו לנצח בכל המלחמות? אמרו לו: היה לו בן יחיד שנולד למאה שנים והעלהו על המזבח לפני הקדוש ברוך הוא. ואם לא שהורה לו השם יתברך להורידו ולא לשחטו, היה עושה זאת. אמר: אם זכה אברהם לגסים גדולים ולשכר גדול ומתמשך פנה לבניו, רק משום שהעלה את בנו על המזבח, ועל אף שלא שחט אותו בפעל, מנצחים צאצאיו במלחמותיהם, על אחת כמה וכמה היה זוכה אלו הקריבו בפעל. נתמלא מישע מלך מאב תעוזה - וניקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה על החמה" (מל"ב, ג, כו) בתקנה שגם הוא יזכה לגם וינצח במלחמותיו.

דעת לנבון נקל שהשחיטה שבצע מישע בבנו בכורו אשר היה עתיד למלך אחריה, היתה מעשה אכזרי ושטות גמורה שכלל לא לרצון השם יתברך, שאינו חפץ כלל בקרבנות אדם ונאמר (ויצ' ירמיה יט, ה ועוד ובתענית ד ע"א) ואף על פי שלא היה המעשה האכזרי הזה לרצון השם, התעורר קטרוג גדול על עם ישראל ואסון כבד רחף באויר, וכפי שממשיך הפסוק (מל"ב שם) ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ". ואמרו חז"ל (סנהדרין טל ע"ב) "אמר רבי חנינא בר פפא, באותה שעה ירדו רשעיהן של ישראל [לשון סגי-גור] למדרגה התחתונה". ובאר ב"יד רמה", "כלומר שנתחבבו לירד למדרגה התחתונה של גיהנום". וזאת לא משום שמישע הוסיף לעצמו זכות במעשה נתעב זה, העומד בסתירה לרצון השם יתברך [ועין בגמרא שם שחלוקים הדעות אם הקריב את בנו לה' או לעז"ר], אלא התייבשה היתה מדוע עם ישראל שמפירים את כחו של השם יתברך לומדים מאמות העולם לעבוד עבודה זרה (ע"ש בגמרא). וכיון שצא הקצף גרם הקטרוג שהחלו ישראל נסוגים במלחמה.

[מפאן סדר ההתרחשויות על פי ספרים שונים ובפרט על פי דרשתו של המגיד רבי שבתי יודלביץ זצ"ל]

פיון שרואה יהורם שהוא הולך ומפסיד במלחמה עם מאב, מהר לכנס את יוצציו ותהה בקול נוגה: הרי חילוי אינם יורדים ברמתם - בכשווריהם, בכחם הגופני ובכל יתרון אחר, מחילוי של אביו... [גם מבחינה דתית, נאמר (מל"ב, ג, ב) ויעשה הרע בעיני ה' רק לא כאביו וכאמו ויסר את מצבת הפעל אשר עשה אביו, ומבארים שיהורם לא עשה להקעים פאביו] ומדוע אביו נצח והוא מנצח? השיבו לו, שלדעתם הפח המניע את צבאו של אחאב, היה עובדיה - מנהיג בית המלוכה. הוא היה המח שצמד מאחורי כל תכנון מלחמתי, שהביא לנצחונותיו של אביו. אבל עובדיה עזב את העולם ואין לה שר צבא פנה, לא בנאמנות ולא בהקמה, שיביא נצחונות מזהירים, עלינו להפיר את המצב שבאין אדם בעובדיה, יש לבחן מחדש כל מאבק פעמים שסביבותינו.

הדבורים על עובדיה הזכירו לו סכומי פסף אדירים שנגרשו בפנסו - חובו של עובדיה. ושוב לעצמו: וכי אין לי עובדיה? יש ניש! אפילו שנים! אקח תחת חסותי את שני תומי, הם ילמדו בבתי הספר הצבאיים, וברכות הימים יעמדו בראש הצבא ויביאו לי נצחונות כפי

שהביא לי אביהם, אולי אפילו כפלים... יהורם נגש ליישם את החלטתו. מרפכת המלך ההדורה התקשתה לעבור בסמטאות הצרות של שכונת העני. בסמוך לביתה של אשת עובדיה ירד המלך. הדלת חוקה ואשה לבושת סחבות עמדה בפתח. כראותה את המלך פשלו רגליה. חיוך מלכותי 'שופע חן וחסד' נמרח על פניו. על פסא קטן התישב, ועיניו סקרו את הקיטון הצר והמזנח. מפיו בקעה אנחה: זו בושח למלכות ישראל שמשפחת אהובו של אבא המנוח, יתגוררו במקום מנוח פנה! הוא הפנה את ראשו למליו: לא נעלם מכס תרומתו של בעלה, לכלל ישראל. אודות לשכלו ותושייתו, הצלחנו בכל מלחמותינו! רק בזכותו היה אבא ז"ל למושל בעולם. עלינו להתביש שאשתו ובניו חיים בקיטון מצחין פנה! אשת עובדיה חשה בטעמה המתוק של התקנה. האם אכן תשתחרר מחרפת עניויתה? יתכן שהגיעה סוף סוף הקץ לצרותיה? תהיה בלבה. תם הסבל! - הכריז מלך ישראל, כמענה למחשבותיה, לא עוד מגורים בשפל, ילדים רזים שהולכים לישון רעבים. מעתה, תגורי באחוזה יקרה, תסעו בכרכרה תחיו ברוחה כלכלית... פן פך יהיה. חיים מלאים כל טוב נכוננו לכם, שפע תענוגים שהמלכות יודעת להעניק, טובי המחנכים של בית המלוכה ישקדו על חנוכם... למשמע דבריו נחרדה האשה. השמחה שרוממה את רוחה, צנחה פלאים. אכזבה קשה מלאה את לבה. בכל כחה התאמצה להוציא את המלים: לא. תודה על הרצון הטוב. אבל איננו מענינים. אנחנו מצדיפים את החיים הללו. בחרנו בהם מרצון. לא! אמר המלך. ילדיך חביבים ונחה. זה מגיע להם בצדק. עליהם לקבל חנוך מתאים, שבבא היום יצילו את עמנו. אגא, אל תשכחי שגורל כלל ישראל מנח על פך המאזנים וכלנו חפצים שתשוב מלכות ישראל לשלוט בכל העולם כבימי אבא. אך אשת עובדיה היתה נחרצת: אתה ובית המלוכה שלך אינם שומרים את דרך השם ית' המסורה לנו, ולא תחנכו את ילדי! אגא, כפד את רצוננו והשאר אותנו בשכונת העני, רצוננו הוא כבודנו.

ניחא - אמר המלך. לקחתי בחשבון שזו תהיה התגובה... נסיתי בטוב... הוא רמז למליו שיביאו לו את הפנקס הגדול. בעלך חבי לי סכומי פסף אדירים. עליך לפרע לי. ואם אין לך את היכלת להחזיר את כספי, תני לי את הילדים לעבדים. למשמע דברי המלך נפל רוחה. בשלב זה עדין לא ידעה איך לפעל נגד מלך ישראל המבקש את נפש בניה. היא עזבה את הבית ושמה פניה לבית העלמין, ששם נטמן עובדיה. מפאת עניותו שפנכו, השקיע את כל פספו להחיות את הנביאים, אפילו מצבה לא היה בידם לעשות על קברו. בהגיעה לשם צעקה: ירא אלקים! ירא אלקים! בתרגום של התוספתא הובא שאשת עובדיה צוהה פך מאתים וששים וחמשה פעמים [כמנין צעקה]. והיה נשמע קולה בין המתים, ששאלו: למי פונתה ירא אלקים? פי היו ארבעה שנקראו יראי אלקים, אברהם ויוסף ואיוב ועובדיה. אמרה אשת עובדיה, אני מבקשת את זה שנאמר בו (מל"א יח, ג) "ועבדיהו היה ירא את ה' מאד" והראו לה את מקומו [לתאור בואה לבית העלמין ושיתחה עם אישה, עין תרגום יונתן (הובא

ברד"ק מל"ב ד, א); וזה הקדוש וישלח (קעא ע"א)] אשת עובדיה מתפלשת בקבר וצונחת ואומרת, ירא אלקים, ראה מה עושים ליתומיך. היכן הבטחתך אלי, בשעה שחלית את חלוק האחרון, שאלתי אותך, על מי אתה עוזב אותי ואת שני בני? אמרת, על רבונו של עולם, הוא יהיה בטחוני, וכו', פעת מרחפת סכנה רוחנית על ראש בני אמר לה עובדיה, לכי לאלישע, הוא יתן לך עצה. שאל אותה אלישע, מה יש לה בבית? אמרה, לא נותר לי דבר כי אם שמן בכמות קטנה כדי סיכה. הורה לה אלישע לשאול כלים רקים, ככל שבתן ולהכניסם לביתה. לאחר מכן תסגר את הבית, ותצק את אותה פמות קטנה של השמן לכלים. אשת עובדיה עושה כמצותו, ומיד פאשר הריקה מהשמן אל הפלי הפך כל אויר חלל הפלי לשמן. פך ארע לכל הפלים הרבים שמלאו את הבית - בניה הושיטו פלי, והיא יצקה לתוכו מאסוף השמן עד שנתמלאו כל הפלים בשמן. ביתים עלה מחיר השמן. אשת עובדיה שבה לאלישע ושאלה האם פדאי להמתין עם מכירת השמן כדי שיוסיף להתיקר או שתמכר כבר עכשיו? (על פי ילקוט שם ובראשית רבה לה ג, ע"ש) אמר לה אלישע, "לכי מכרי את השמן ושלמי נשךך ואת ובניך תחיי בנוותר". אמרו חז"ל (שם) "הברכה האחרונה היתה גדולה מן הראשונה. ואת ובניך תחיי בנוותר - עד שיחיו המתים". - הברכה שהתיקור השמן וממנה התפרנסה אשת עובדיה ובניה לארץ ימים, היתה גדולה מעצם הנס, והשפע לא עזב את ביתה כל מיה וימי בניה (ע"פ הכתנו במפרשים). ומובא בספרים הקדושים, שעד תחית המתים עומדת זכות אשת עובדיה לבני התורה, שיחיו ויתפרנסו בדרך נס ופלא ולא יחסר להם מאומה. תאריך הפרעון הגיע. יהורם מלך ישראל בא לקחת את בניה לעבדים ולהגשים בהם את חלומו. אך להפתעתו אשת עובדיה מוסרת לו את כל הסכום המבקש במלואו. יהורם מבין שתוחלתו נכזבה ועוזב את הבית. אמרו חז"ל (ילק"ש מל"ב פ"ד רחא) "אמר רבי מנא, אלולא זכות אשתו של עובדיה כפר היו ישראל אבודין ח"ו באותה שעה שנאמר ואשה אחת מנשי בני הנביאים וגו'". [נשים לב: באותו דור היו אלישע הנביא, תלמידי חכמים וצדיקים, די אם נזכיר מהמובא במדרש חזקת (הובא ב"סדר הדורות" ג"א תמד) שדור אחד לפני - דורו של אליהו נזכר לטוב, היו מאה ועשרים רבוא (1) וכל אלו לא הצילו את ישראל מאבדן שנגרם מהקטרוג רק זכות אשתו של עובדיה!]

הנה פי פן, קשר איתן קים בין מעשה זה שבהפטרנה, לעקדת יצחק שבפטרשה. בזכות שאברהם אבינו עקד את בנו יצחק אבינו על גבי המזבח, אנחנו אוכלים לעולם, ובזכות הקרבנה של אשת עובדיה, ששמרה על חנוך בניה, אוכלים לומדי התורה בכל הדורות. וזכות אשת עובדיה תגן עלינו ובעדינו, ויושיענו השם יתברך ברחמים וישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל ובכללם לשושנה בת טובה לארץ ימים ושנות חיים טובים ומאשרים, קבלת פני משיח צדקנו, שבע שמחות וכל טוב.

משיחות המגידים שליטי"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שרם ומברך

נפלאות הבורא ית"ש מה רבו מעשיו ה' כלם בהכמה עשית

מדוע ממקם האף בקרמת הפנים? האף בולט בפנים של האדם ומכל אבריו הוא מקדם תחלה ועין רשי' יומא יט ע"ב דבור המתחיל "מחוטמו" ובמסכת שבעות יז ע"ב. עשה הבורא ית"ש שהאף ישמש לו כחישן ריח לזהות מפגעים סביבתיים.

סגולה סגולות לנפש סגולה: יאשה לנפש טעם נה' סגולה לזווג בנקל

מובא משם פנא ח"ו חזון איש זצ"ל ויע"א: "אדם המקפיד להוסיף ולהדר במצוות כבוד אב ואם - זוכה לסגולה גדולה בדוקה למצוא את זיווגו ולמנע עכובים מיתרים".